

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania K.M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Sosnowcu
o prawo do rekompensaty,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 grudnia 2025 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 12 kwietnia 2024 r., sygn. akt III AUa 488/23,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**II. zasądza od K.M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddziału w Sosnowcu kwotę 240,00 (dwieście
czterdzieści) złotych, wraz z ustawowymi odsetkami
z - art. 98 § 1¹ k.p.c. - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

DS

UZASADNIENIE

Decyzją z 31 sierpnia 2022 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Sosnowcu, odmówił ubezpieczonemu K.M. prawa do rekompensaty, bowiem nie udokumentował 15 lat pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych, na dzień 31 grudnia 2008 r. Organ rentowy podkreślił

w uzasadnieniu stanowiska, że w celu sprawdzenia uprawnień do rekompensaty należy przedłożyć świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy w Sosnowcu VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 16 lutego 2023 r. (sygn. akt VII U 654/22), wydanym w sprawie K.M., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Sosnowcu, o prawo do rekompensaty, oddalił odwołanie.

Na skutek apelacji ubezpieczonego, Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 12 kwietnia 2024 r. (sygn. akt III AUa 488/23), oddalił apelację.

Skargę kasacyjną do Sadu Najwyższego wywiódł ubezpieczony, zaskarżając w całości wyrok Sąd Apelacyjny w Katowicach, zarzucając rozstrzygnięciu naruszenie prawa procesowego, które miało istotny wpływ na zakres rozstrzygnięcia, tj. art. 232 *in fine* k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. i art. 5 k.p.c., poprzez zaniechanie dopuszczenia z urzędu dowodu z opinii biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, nawet pomimo braku inicjatywy dowodowej odwołującego, występującego w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika, a także braku pouczenia odwołującego o konieczności przeprowadzenia takiego dowodu, w związku z koniecznością wykazywania faktów, z których strona wywodzi skutki prawne, w sytuacji gdy konieczność dopuszczenia takiego dowodu pozwoliłaby na dokonanie ustaleń, czy praca wykonywana przez odwołującego w okresie od 1 września 1972 r. do 31 stycznia 1992 r., na stanowisku ślusarza narzędziowego w Z. w S., świadczona była w warunkach szczególnych, uregulowanych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz w innych rozporządzeniach Rady Ministrów, dotyczących kategorii zatrudniania i zarządzeniach właściwych ministrów, a materiał dowodowy zaoferowany przez stronę, w postaci przesłuchania świadków oraz przesłuchania odwołującego, uzasadniał dopuszczenie takiego dowodu.

W związku ze stawianym zarzutem, skarżący wniósł o:

1. uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania;

2. zasądzenie na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, stosownie do norm przepisanych.

Skarżący wniósł także o przyjęcie skargi kasacyjnej wskazując, że w sprawie niezbędne jest dokonanie wyczerpującej wykładni przepisów prawa, które budzą poważne wątpliwości, a to wzajemnej relacji art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 5 k.p.c. w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych.

W uzasadnieniu wniosku, skarżący wskazał, że konieczne rozstrzygnięcie, co do kwestii bierności strony w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych, co do inicjatywy dowodowej, a w szczególności inicjatywy dowodowej polegającej na dopuszczeniu i przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego, mającego zasadnicze znaczenie z punktu widzenia ustalenia przysługującego ubezpieczonemu prawa do uzyskania rekompensaty, czy emerytury pomostowej. Zdaniem skarżącego opinia biegłego z zakresu ubezpieczeń społecznych, w sytuacji występowania przez ubezpieczonego w procesie bez profesjonalnego pełnomocnika, powinna zostać dopuszczona przez sąd rozpoznający sprawę z urzędu, a takie działanie nie może być uznane za działanie naruszające zasady bezstronności sądu i równości stron. Dlatego konieczne jest w ocenie skarżącego, aby Sąd Najwyższy zajął się ww. problematyką, która jak twierdzi skarżący, uzasadnia przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w razie jej przyjęcia – oddalenie, oraz w każdym z przypadków zasądzenie od skarżącego, na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, według norm przepisanych.

Wykonując zobowiązanie Sądu, skarżący pismem z 11 września 2024 r. wskazał, że wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi 12.533 zł.

Pismem z 31 października 2024 r., wykonując zobowiązanie Sądu, co do uzupełnienia braków formalnych skarżący powtórzył wniosek ze skargi kasacyjnej o przyjęcie jej do rozpoznania, wskazując podstawę prawną, tj. art. 398⁹ § 1 k.p.c., sygnalizując problematykę przeprowadzania przez sąd dowodu z urzędu z opinii biegłego z zakresu ubezpieczeń społecznych, w sytuacji braku inicjatywy

dowodowej po stronie odwołującego, występującego przed sądem bez profesjonalnego pełnomocnika.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy nie mogła zostać przyjęta do rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie. Podkreślenia wymaga także, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i

skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2022 r., I USK 434/21, Legalis nr 2740849).

Strona skarżąca w wywiedzionej przez siebie skardze kasacyjnej wskazała, że w niniejszej sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie – przywołała więc przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Zdaniem strony skarżącej rozbieżność miałaby polegać na zróżnicowanym stosowaniu przez Sądy inicjatywy dowodowej podejmowanej z urzędu, w zakresie dopuszczenia dowodu z opinii biegłego, w sprawach o emeryturę pomostową i konieczności udzielania stronom, występującym w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika pouczeń, co do konieczności podejmowania przez nie aktywności dowodowej, celem wykazywania okoliczności prawnie doniosłych. Należy w tym miejscu przypomnieć, że odwołanie się do potrzeby wykładni przepisów prawnych, budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni, albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie, w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, Legalis nr 127030; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, Legalis nr 2701754 i z 9 września 2022 r., I CSK 1494/22, Legalis nr 2741242). Stronę skarżącą obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej, wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności, uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112 i z 29 września 2022 r. I CSK 3496/22, Legalis nr 2790349). Powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni,

podania, w drodze stosownego juretycznego wywodu, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Strona skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie zdołała jednak wykazać, że w niniejszej sprawie mamy do czynienia z przepisem prawnym, który nie doczekał się wykładni i wywołuje rzeczywiste wątpliwości w orzecznictwie.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiadał się co do wykładni art. 232 k.p.c. i orzecznictwo w tym zakresie uznać należy za ugruntowane. Przepis art. 232 zdanie pierwsze k.p.c. w ogóle nie może zostać naruszony przez sąd apelacyjny, ponieważ adresowany jest do stron procesu, a nie do sądu. W postępowaniu przed sądem regułą jest przeprowadzanie dowodów na wniosek stron, a dopuszczanie ich z urzędu stanowi wyjątek od tej zasady. Stosowanie tego wyjątku pozostawione jest dyskrecyjnej władzy sądu, na co wyraźnie wskazuje użyty w art. 232 zdanie drugie k.p.c. zwrot „sąd może”. Z tego powodu nieprzeprowadzenie dowodu z urzędu z reguły nie stanowi uchybienia, które mogłoby skutecznie zostać wytknięte w skardze kasacyjnej. Zaniechanie przez sąd dopuszczenia dowodu z urzędu, może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną, jeżeli w wyniku tego zaniechania nie zostały wyjaśnione wszystkie okoliczności sporne, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy – z taką sytuacją nie mamy jednak do czynienia w niniejszej sprawie.

Również z przepisu art. 5 k.p.c. (podobnie jak z art. 212 § 2 k.p.c.) nie wynika powinność sądu o charakterze ogólnego obowiązku udzielania, w każdym wypadku pouczeń osobom stającym przed sądem, tylko dlatego, że występują bez profesjonalnego pełnomocnika. Udzielenie pouczenia zależy od oceny i uznania sądu uwiarygodnionego konkretną sytuacją procesową i staje się powinnością sądu tylko w sytuacjach zupełnie wyjątkowych, kiedy zachodzi potrzeba zapobieżenia nierówności podmiotów toczącego się postępowania, a więc wówczas, gdy strona z uwagi na swoją nieporadność i stopień skomplikowania sprawy nie jest w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania i podjąć w związku z tym stosownych czynności procesowych. Ponadto, co do art. 5 k.p.c. trzeba wskazać, że przepis ten nie może stanowić samodzielnej podstawy skargi kasacyjnej, lecz

konieczne jest przytoczenie przepisów, które zostały naruszone, wskutek zaniedbania przez sąd orzekający powinności określonej w art. 5 k.p.c. i mogły jednocześnie wywrzeć wpływ na wynik sprawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 15 stycznia 2025 r., II CNPP 2/23, Legalis nr 3201078 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z: 31 stycznia 2024 r., II USK 88/23, Legalis nr 3044678; 5 grudnia 2024 r., III USK 368/23, Legalis nr 3168652; 12 lutego 2025 r., II PSK 76/24, Legalis nr 3201525; 8 kwietnia 2025 r., I CSK 2663/23, Legalis nr 3211407 i 17 kwietnia 2025 r., I CSK 1228/24, Legalis nr 3213451).

Podkreślenia wymaga także, że kwestionowanie ustaleń stanu faktycznego dokonanych przez sądy powszechne jest niedopuszczalne na etapie postępowania kasacyjnego. Wynika to wprost z art. 398¹³ § 2 w zw. z art. 398³ § 3 k.p.c., ograniczających kognicję Sądu Najwyższego w tym zakresie. A nadto, w sytuacji, gdy skarga kasacyjna nie zarzuca obrazu jakiegokolwiek przepisu prawa materialnego, stanowiącego podstawę wyrokowania sądu odwoławczego, to w konsekwencji nie jest możliwa ocena, czy naruszenie przepisów prawa procesowego, wskazanych przez nią w podstawie kasacyjnej, mogło mieć - rzeczywiście - istotny wpływ na wynik sprawy, czego wymaga art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Nie chodzi przy tym o czysto teoretyczną możliwość takiego wpływu, lecz o wykazanie, że w okolicznościach danej sprawy ten wpływ był (mógł być) realny, a można to stwierdzić dopiero wówczas, gdy w skardze zostanie podniesiony adekwatny w konkretnych okolicznościach faktycznych zarzut obrazu prawa materialnego (zob. m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2025 r., I PSK 31/25, Legalis nr 3262621).

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego uzasadnia art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c., w kwocie ustalonej na podstawie § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1935), a w zakresie odsetek art. 98 § 1¹ k.p.c.

DS.

[a.ł]

